

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 17/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om statens skadeståndsverksamhet samt till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 september 2014 regeringens proposition med förslag till lag om statens skadeståndsverksamhet samt till vissa lagar som har samband med den (RP 159/2014 rd) till finansutskottet för beredning.

- justitieombudsman Petri Jääskeläinen, riksdagens justitieombudsmans kansli
- finansråd Asko Lindqvist, finansministeriet
- lagstiftningsdirektör Antti Leinonen, justitieministeriet
- generaldirektör Timo Laitinen och biträdande direktör Satu Vallivaara, Statskontoret.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets förvalnings- och säkerhetsdelegation.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- riksdagens kansli
- Justitiekanslersämbetet
- inrikesministeriet
- Gränsbevakningsväsendet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

PROPOSITIONEN

Regeringens proposition

Regeringen föreslår en ny lag om statens skadeståndsverksamhet och ändringar i lagen om åklagarväsendet, lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel och lagen om samhällstjänst. I de nämnda lagarna finns bestämmelser om handläggning av skadeståndsärenden. Genom de föreslagna lagarna koncentreras handläggningen av merparten av skadeståndsanspråken mot staten till Statskontoret. På så sätt förbättras från statens sida rättsskyddet för skadelidande och upprättas ett sys-

tem som är så överskådligt som möjligt ur både de skadelidandes och myndigheternas perspektiv. När statens skadeståndsverksamhet i framtiden huvudsakligen är koncentrerad till Statskontoret är den från statsförvaltningssynpunkt dessutom organiserad på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med ändringar.

Regeringen föreslår att handläggningen av skadeståndsanspråk som grundas på fel eller försummelser som statliga myndigheter har begått eller på statens strikta ansvar huvudsakligen koncentreras till Statskontoret. I propositionen föreslås en ny lag om statens skadeståndsverksamhet och ändringar i lagen om åklagarväsendet, lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel och lagen om samhällstjänst. I de lagarna finns bestämmelser om handläggning av skadeståndsärenden.

Propositionens syfte är att främja likabehandling av personer som lidit skada till följd av fel eller försummelser som statliga myndigheter har begått så att ersättningarna i sinsemellan likartade fall bestäms på samma sätt oavsett vilken myndighet som har orsakat skadan. Dessutom eftersträvas ett så kostnadseffektivt arrangemang som möjligt.

Utskottet konstaterar att den föreslagna uppgiften lämpar sig väl för Statskontorets verksamhetsbild, som redan nu är statens försäkringsanstalt när det gäller det lagstadgade försäkringskyddet och har hand om de skadeståndsfunktioner som följer av ett stort antal speciallagar. Statskontoret anser sig kunna åta sig de nya uppgifterna genom att utveckla sina nuvarande verksamhetsprocesser. Den föreslagna statliga skadeståndsverksamheten kan också inkluderas i Statskontorets nya system för skadestånd utan nämnvärda extra kostnader.

Utskottet anser att propositionen principiellt är motiverad och betonar att ersättandet av en skada som uppkommit i förvaltningsverksamhet inte bara handlar om ekonomisk gottgörelse i de enskilda fallen, utan att saken har en mer vidsträckt samhällelig betydelse med avseende på förvaltningens tillförlitlighet och rättvisa. Att koncentrera handläggningen av skadorna till en utomstående part bidrar också till att öka medborgarnas förtroende för beslutsfattandets opartiskhet. På så sätt kan också de skadelidandes be-

hov av att föra ärendet till domstol minskas. Utskottet lägger stor vikt vid att följa upp hur arrangemanget fungerar i fråga om såväl dem som hör till lagens tillämpningsområde som andra parter. Dessutom förutsätter utskottet att förslaget inte ökar byråkratin för medborgarna eller förvaltningskostnaderna.

Utskottet konstaterar också för tydlighetens skull att centraliseringen inte omfattar skador där myndigheten i stället för att betala ersättning i pengar själv avhjälp eller annars gottgör den uppkomna skadan.

Tillämpningsområde

Förslaget till lag om statens skadeståndsverksamhet är kopplat till myndighetens verksamhet. I förslagens 1 § 2 mom. finns dock en uttömmande förteckning över begränsningarna av lagens tillämpningsområde. Utanför tillämpningsområdet faller i fråga om skador på såväl personer som föremål och egendom riksdagens och justitieombudsmannens kansli. Den andra högsta laglighetsövervakaren, justiekanslern, ingår däremot enligt propositionen i lagens tillämpningsområde. På grundval av erhållen utredning anser utskottet att det är konsekvent att föreskriva om undantag också i fråga om justiekanslersämbetet vars konstitutionella ställning är jämförbar med riksdagens justitieombudsmans kansli.

Däremot ser utskottet inget problem i att riksdagens övriga verk med undantag för justitieombudsmannens kansli ingår i systemet för en samlad hantering av skadestånd. Att lagförslagets tillämpningsområde har maximal bredd talar för att målen nås.

Utanför lagens tillämpningsområde står skadeståndsanspråk baserade på skador på föremål och egendom som gäller bl.a. skador som förorsakats av polisens verksamhet. Utskottet konstaterar att också Gränsbevakningsväsendet har likartade brottsutredningsuppdrag som polisen och utför brådskande polisuppdrag som handräckning särskilt i glest bebodda områden.

Därför anser utskottet att det är motiverat att Gränsbevakningsväsendets verksamhet faller utanför lagens tillämpningsområde i fråga om skador på föremål och egendom på samma sätt som för polisens verksamhet. Det motsvarar också bestämmelserna i den gällande gränsbevakningslagen (578/2005). Personskador ska dock också i fråga om Gränsbevakningsväsendet ingå i lagens tillämpningsområde vilket förutsätter ett nytt moment i 80 d § i gränsbevakningslagen (578/2005).

Utskottet konstaterar ytterligare att propositionen inte beaktar att den kräver ändring i den gällande polislagen. Därför föreslår utskottet att 8 kap. 7 § polislagen (872/2011) kompletteras med ett nytt moment enligt vilket skadestånd enligt det aktuella lagförslaget utbetalas av Statskontoret.

Konsekvenser för statsbudgeten

För att täcka de skadestånd som utbetalas av Statskontoret överförs anslagen för skadeersätt-

ning från 2015 från de till skadestånd använda budgetanslagen för de bokföringsenheter som det centraliserade förfarandet omfattar till Statskontoret (mom. 28.50.50 Skadestånd). Utskottets förslag till ändringar i lagens tillämpningsområde minskar det i motiven nämnda anslaget som ska överföras från Gränsbevakningsväsendet till 2 000 euro. Beloppet på de anslag som ska överföras till Statskontoret uppgår således till sammanlagt 466 000 euro.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2—4 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1 med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

godkänner nya lagförslag 5 och 6 (Utskottets nya lagförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om statens skadeståndsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

(1 mom. som i RP)

Denna lag tillämpas inte på skadeståndsanspråk mot *justitiekanslersämbetet eller riksdagens justitieombudsmans kansli* och inte heller på handläggning av anspråk på ersättning som

grundas på sak- eller förmögenhetsskada och gäller

1) sådana skador på fastigheter som uppkommit i försvarsmaktens (*utesl.*) verksamhet eller skador som uppkommit vid militär krishantering,

2) skador som uppkommit i polisens och Gränsbevakningsväsendets verksamhet,

(3—6 punkten som RP)

(3 mom. som i RP)

2—6 §
(Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

5.

Lag

om ändring av 80 § i gränsbevakningslagen

*I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 80 d § i gränsbevakningslagen (578/2005), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i lag 749/2014, ett nytt 4 mom. som följer:*

80 d §

Betalning av ersättning

— — — — —
Ersättning för personskador betalas i enlighet med lagen om statens skadeståndsverksamhet (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

På skadeståndsanspråk mot Gränsbevakningsväsendet som framförts innan denna lag har trätt i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag

om ändring av 8 kap. 7 § i polislagen

*I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 8 kap. 7 § i polislagen (872/2011) ett nytt 3 mom. som följer:*

8 kap.

Skadestånd och arvoden

7 §

Betalning av ersättning och arvode

Ersättning för personskador betalas i enlighet med lagen om statens skadeståndsverksamhet (/)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På skadeståndsanspråk mot polisen som framförts innan denna lag har trätt i kraft tilläm-

pas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 24 oktober 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Pentti Kettunen /saf
medl. Pertti Hemmilä /saml (delvis)
Jouko Jääskeläinen /kd
Timo Kalli /cent
Sampsa Kataja /saml
Anneli Kiljunen /sd (delvis)
Mika Lintilä /cent
Mats Nylund /sv
Heli Paasio /sd
Kari Rajamäki /sd
Markku Rossi /cent

Matti Saarinen /sd
Sari Sarkomaa /saml
Osmo Soininvaara /gröna
Kauko Tuupainen /saf
Kari Uotila /vänst
Ville Vähämäki /saf
ers. Esko Kurvinen /saml (delvis)
Riitta Myller /sd
Antti Rantakangas /cent
Anne-Mari Virolainen /saml
Tuula Väättäinen /sd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Mari Nuutila.